

Brangūs muziejaus draugai,

Įpusėjus metams kviečiame drauge prisiminti įdomiausius muziejaus įvykius, apžvelgti renginius ir statistiką bei susipažinti su naujais muziejaus vadovais – direktorės pareigas pavasarį pradėjusia eiti dr. Kamile Rupeikaitė bei nauju Panerių memorialo vadovu dr. Stanislovu Stasiuliu.

Jūsų –

Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus

NAUJA MUZIEJAUS VADOVĖ

Nuo balandžio 10 d. muziejui vadovauja dr. Kamilė Rupeikaitė, kuri kovo mėnesį laimėjo Kultūros ministerijos surengtą konkursą penkerių metų kadencijai eiti Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus (VVGŽM) direktoriaus pareigas. Valstybiniame Vilniaus Gaono žydų muziejuje ji dirba nuo 2007 m.: o nuo 2009 m. iki 2019 m. balandžio ėjo direktoriaus pavaduotojos muziejaus veiklai pareigas.

K. Rupeikaitė stažavosi Lundo universitete ir Europos Judaikos institute PAIDEIA Stokholme, dalyvavo stažuotėje „Muziejų vadyba JAV“ skirtinguose šios šalies miestuose, taip pat Yad Vashem Tarptautinės Holokausto studijų programos vasaros mokykloje ir Vokietijos programoje, skirtoje religiniam paveldui, religijų įvairovei ir tolerancijai. Ji publikuoja mokslo straipsnius Lietuvos ir užsienio mokslo leidiniuose, skaito pranešimus tarptautinėse mokslinėse konferencijose. 2017 metais K. Rupeikaitė pirmininkavo IHRA (Tarptautinio Holokausto atminties aljanso) Memorialų ir muziejų darbo grupei ir dalyvavo IHRA Strateginio planavimo darbo grupėje.

Tarp naujosios muziejaus vadovės prioritetų – VVGŽM plėtra ir bendradarbiavimo projektų puoselėjimas, dėmesys strateginiam planavimui, naujų finansinių išteklių pritraukimas, muziejaus rinkinių aktyvesnis tyrimas ir viešinimas, mokslinės veiklos stiprinimas, conceptualių parodų rengimas, vidinės komunikacijos tobulinimas, muziejaus infrastruktūros gerinimas.

ĮDOMIAUSIOS AKIMIRKOS

Tarptautinę Holokausto aukų atminimo dieną (sausio 27 d.) minėjome sausio 24 d. Tą dieną Tolerancijos centre atidarytų parodų „Išgelbėjęs vieną gyvybę, išgelbėja visą pasaulį“ ir „Tarp gyvenimo ir mirties: gelbėjimo istorijos Holokausto akivaizdoje“ pagrindinė tema – Pasaulio tautų teisuoliai, jų didvyriški poelgiai gelbėjant žydus Antrojo pasaulinio karo metais, susipynę gelbėtojų ir išgelbėtųjų likimai bei istorinis kontekstas. Paroda „Tarp gyvenimo ir mirties“

– bendra Europos atminimo ir solidarumo tinklo (ENRS), Lenkijos žydų istorijos muziejaus „POLIN“ ir Nebylių herojų memorialinio centro Berlyne iniciatyva, įgyvendinta bendradarbiaujant su Valstybiniu Vilniaus Gaono žydų muziejumi ir kitais partneriais. Parodoje pristatomos gelbėjimo istorijos iš dešimties Europos šalių: Kroatijos, Danijos, Prancūzijos, Vokietijos, Vengrijos, Lietuvos, Nyderlandų, Lenkijos, Ukrainos ir Slovakijos.

Balandžio 9 d. muziejaus Tolerancijos centre vyko žymaus serbų režisieriaus Simo Brdar trumpame-tražių dokumentinių filmų peržiūra ir diskusija, kurioje dalyvavo pats režisierius ir tuometinis Panerių memorialo vadovas Zigmas Vitkus. Simo Brdar filmų dėmesio centre – Jasenovac koncentracijos stovykloje vykusios masinės žudynės Antrojo pasaulinio karo metu. Kas kartą vis kitaip pasakodamas išgyvenusiujų ir žuvusiųjų Jasenovac koncentracijos stovykloje istorijas, kalbėdamas apie ten vykusius žiaurumus ir stengdamasis atskleisti dabarties ir praeities santykį režisierius nepalieka žiūrovų abejingais.

Gegužės 18 d. Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus kartu su visa Europa šventė Muziejų naktį. Tolerancijos centras tą dieną atvėrė ir vidinio kiemelio vartus, kuriame vyko klezmerių grupės „Rakija Klezmer Orkestar“ pasirodymas. Pagrindinis muziejų nakties programos akcentas – Tolerancijos centro nuolatinėse ekspozicijose integruota keturių kartų Savickų šeimos menininkų ekspozicija „Kartos ir likimai“, sudaryta iš muziejui dovanotų kūrinių ir dokumentų. Holokausto ekspozicija tą vakarą kvietė klausytis dr. Stanislovo Stasiulio paskaitos apie dvasinį pasipriešinimą Vilniaus gete bei kitų darbuotojų pranešimus lietuvių bei anglų kalbomis.

Gegužės 29 d. muziejaus Tolerancijos centre atidaryta Jehošuos Kovarskio tapybos paroda „Chaosu sutramdymas“. Vilniuje gimęs, gyvenęs Prancūzijoje, Izraelyje ir JAV, litvakų dailininkas Jehošua Kovarskis (1907-1967) simboliškai sugrįžta į gimtinę tapybos kūrinių, įkvėptais biblinių pasaulio sukūrimo istorijų, antikos ir skandinavų mitų, Afrikos ir Meksikos legendų. J. Kovarskio paroda „Chaosu sutramdymas“ muziejus tęsia tokių dailininkų kaip Samuelio Bako, Chvoleso sugrįžimą per savo kūrinius į gimtąjį Vilnių – dabar prie jų prisijungė ir Jehošua Kovarskis. Lietuvoje jo pavienių darbų iki šiol buvo galima išvysti tik privačiose kolekcijose.

Paroda veikia iki š.m. rugsėjo 19 d.

MUZIEJŲ PAPILDŽIUSIOS KOLEKCIJOS

Šį pavasarį Valstybinį Vilniaus Gaono žydų muziejų pasiekė dar penkiasdešimt garsaus litvakų tapytojo Samuelio Bako kūrinių. Nors paveikslus muziejui dovanojo pats menininkas, kūrinių paruošimas kelionei, rėminimas ir transportavimas tapo įmanomas tik Samuelio Bako kūrybos ir gyvenimo istorijos sujaudinto mecenato, panorusio išlikti nežinomui, dėka.

K. Fridmano viešnagės Vilniuje metu pieštas Didžiosios sinagogos interjeras.)

Muziejaus dailės rinkinį papildė ir tapytojo Jehošuos Kovarskio (1907-1967) sūnėno ir dukterėčios su šeimomis dovana – 28 didžiaformatės drobės, kurtos XX a. 6 ir 7 dešimtmečiais. Davidas Finkelsteinas ir Sandra Ben-Artzi – J. Kovarskio žmonos ir mūzos, žinomos šokėjos ir dainininkės Corinne Chochem sesers Fanios vaikai – padovanojo vertingą meninį palikimą Lietuvai.

Taip pat nuoširdžiai dėkojame galerijos „Kovčeg“ (Maskva) kuratoriams Sergejui Safonovui ir Igoriui Čiuvilinui, muziejui padovanojusiems garsaus Rusijos dailininko Karlo Fridmano 1946 m. sukurtų piešinių lakštus, kuriuose įamžinta po Antrojo pasaulinio karo nukentėjusi Vilniaus Didžioji sinagoga. Šie piešiniai papildys Didžiosios sinagogos atvaizdų, artefaktų, fotonuotraukų, archeologinių kvartalo radinių rinkinius, saugomus muziejuje.

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus komanda šiuo metu intensyviai dirba kurdama naują padalinį – Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejų. Vienas iš svarbių šio proceso aspektų yra kolekcijos pildymas. Liepos mėnesį Lietuvos žydų dailės kolekcijas muziejus praturtino Makso Bando, Jehošuos Kovarskio ir du Mozės (Michailo) Levino paveikslais.

Muziejaus kolekcijai ypač svarbus Neemijo Arbit Blato „Aktorės Lubos Kadison portretas“. Ne tik dėl paties dailininko šaknų Lietuvoje, tačiau ir dėl vaizduojamos aktorės Liubos Kadison, kuri taip pat gimė Kaune. Jos tėvas Leiba Kadisonas buvo vienas iš žymiosios jidiš teatro grupės „Vilniaus Trupės“ įkūrėjų ir vadovų. Liuba Kadison nuo pat vaikystės vaidino trupėje vaikiškus vaidmenis, vėliau suaugusi tapo viena iš pagrindinių moteriškų vaidmenų atlikėjų. Būtent ši kauniečio dailininko ir kaunietės aktorės dėmė viename paveiksle darbą daro neįkainojamu.

SVARBŪS VIZITAI

Vasario 21 d. muziejuje apsilankė ir su tuometiniu direktoriumi Marku Zingeriu susitiko garbus svečias – užsienio reikalų viceministras Darius Skusevičius, muziejui perdavęs Urugvajuje kuriančio litvakų menininko Jose Gurvičiaus dailės albumus. Susitikimo metu pasidžiaugta intensyvėjančiu bendradarbiavimu su Lotynų Amerikos šalimis pristatant kilnojamą ar rengiant bendras parodas.

Gegužės 29 dieną San Paulo žydų muziejaus Atminties centre (Brazilija) atidaryta VVGŽM paroda „Akimirkos. Iš Lietuvos žydų istorijos“ bei pristatyti muziejaus fonduose saugomi, litvakų emigraciją į Braziliją XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje liudijantys eksponatai – dokumentai, nuotraukos, leidiniai, asmeniniai daiktai.

Birželio mėnesį muziejaus patarėjas politiniais klausimais Markas Zingeris dalyvavo Samuelio Bako galerijos Hiustono Holokausto muziejuje atidaryme Teksase. Pirmasis litvakų dailininko S. Bako vardo muziejus atidarytas 2017 m. Vilniuje kaip naujas VVGŽM padalinys. Šiais metais S. Bako darbai įgijo dar vienus namus – Hiustono Holokausto muziejuje atidaryta litvako darbų galerija bei mokymosi centras. Ketinama ir toliau plėtoti dviejų muziejų draugystę bei pasirašyti bendradarbiavimo sutartį, rengti bendras parodas bei renginius.

Liepos 9 d. muziejuje lankėsi ir su jo vadovybe susitiko garbūs svečiai – Žydų istorijos instituto (lenk. Żydowski Instytut Historyczny arba ZIH) Lenkijoje direktorius, prof. habil. dr. Pawel Spiewak ir direktoriaus pavaduotoja Anna Dunczyk-Szulc lydimi LR kultūros atašė Lenkijoje Rasos Rimickaitės. Susitikimo metu buvo aptartas galimas VVGŽM ir ZIH bendradarbiavimas, ZIH direktorius pabrėžė, kad vieni iš svarbiausių instituto Lenkijoje tikslų – plėtoti abiejų institucijų bendradarbiavimą. Su muziejaus vadovybe buvo aptartos bendrų ateities projektų perspektyvos, 2020 m. minimų Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos metų planai, kurių metu JIH direktorius ir pavaduotoja planuoja sugrįžti į muziejų apžiūrėti naujas parodas ir pagal galimybes prie jų prisidėti.

Liepos 13 d. VVGŽM direktorė Dr. Kamilė Rupeikaitė lankėsi iš Jiezo kilusio žymaus Urugvajaus dailininko Jose Gurvich muziejuje Montevideo, Urugvajuje, kur susitiko su muziejaus direktore Vivian Honigsberg, muziejaus konsultantu Dr. Isaacu Lisenbergu ir Lietuvos garbės konsule Urugvajuje Cecilia Hernandez Svobas. Susitikimo metu sutarta surengti Jose Gurvich parodą Vilniuje 2021 metais, dedikuojant ją Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejaus atidarymui.

Liepos 15 d. IWO fonde Buenos Airėse buvo atidaryta Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus parengta kilnojamoji paroda „Akimirkos. Iš Lietuvos žydų istorijos“. Paroda portugalo ir anglų kalbomis, bendradarbiaujant su Lietuvos generaliniu konsulatu San Paule, Brazilijoje, jau rodyta trijose San Paulo erdvėse, o bendradarbiaujant su IWO fondu, ispanų ir anglų kalbomis parengta paroda pradeda savo kelionę Argentinoje.

Šios parodos atidarymas Buenos Airėse sulaukė didelio dėmesio ir gausaus dalyvių rato: nuo žydų ir Argentinos lietuvių bendruomenių narių iš Buenos Airių bei Berisso ir La Platos miestų iki Buenos Airių žydų muziejaus bei Holokausto muziejaus kuratorių. Parodą atidarė IWO fondo direktorius, jidiš profesorius Abrahamas Lichtenbaumas, pabrėždamas užmegzto bendradarbiavimo tarp Buenos Airių IWO ir Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus svarbą, ir trumpai pristatydamas Vilniaus išskirtinumą žydų kultūros kontekste. Muziejaus direktorė dr. Kamilė Rupeikaitė plačiau pristatė atidaromą parodą ir papasakojo apie naują muziejaus padalinį – Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejų. Direktorė pasidalino asmeninėmis naujajame muziejuje pristatomų herojų istorijomis, bylojančiomis apie pasaulio litvakų bendradarbiavimo svarbą. Ne viena istorija įgijo tąsą ir paties renginio metu: buvęs Lietuvos garbės konsulas Argentinoje Algimantas Rastauskas parodoje pamatė savo dėdės, garsaus Vabalninko fotografo Juozo Daubaros darytą fotografiją, ir papasakojo, kad pats yra kilęs iš Vabalninko. Gabriela Kogan, Argentinos Kultūros ministerijos patarėja, kurios seneliai – rašytojas Tsalel Blits ir mokytoja Leike Gilinska buvo litvakai – vienoje iš parodos tarpukario fotografijų atpažino savo giminaitį, to meto J. Epšteino žydų gimnazijos Viniuje moksleivį. K. Rupeikaitė kartu su IWO archyvo vadove Silvia Hansman ir Gabriela Kogan, padovanojusia savo senelių archyvą IWO, aptarė bendros parodos parengimo 2022 metais galimybes.

IWO fondas ketina parodą pristatyti ir Berisso bei La Platos miestuose.

VVGŽM dėkoja Kultūros tarybai, parėmusiai parodos ir kuriamo Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejaus pristatymą Buenos Airėse bei Lietuvos Respublikos ambasadai Ispanijos Karalystėje, taip pat prisidėjusiai prie parodos atidarymo IWO.

MES REKOMENDUOJAME

David E. Fishman „Knygų gelbėtojai Vilniaus gete: partizanai, poetai ir lenktynės su laiku gelbstint žydų kultūros vertybes nuo nacių“

Istorikas, dėstytojas, Harvardo universiteto absolventas, kelių mokslinių knygų autorius Davidas Fishmanas (g. 1957) septynerius metus rinkęs medžiagą šešių šalių archyvuose, pristato skirtingo likimo herojus, išsaugojusius istoriją ir kultūrą. Naujausioje istoriko knygoje „Knygų gelbėtojai Vilniaus gete: partizanai, poetai ir lenktynės su laiku gelbstint žydų kultūros vertybes nuo nacių“ pasakojama apie Vilniaus gete veikusią „Popierinę brigadą“ – grupelę žmonių, kuri nepabijojo ir išgelbėjo žydų kultūros turtus nacių okupuotoje Lietuvoje. Šiandien šie kūriniai – vertingi Žydų mokslinio instituto YIVO Niujorke, Jeruzalės hebrajų universiteto, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos ir kitų institucijų eksponatai.

Įsigyti šią knygą bei daugelį kitų leidinių galite VVGŽM knygynėlyje (Tolerancijos centre, Naugarduko g. 10/2). Lauksime jūsų!

SUSIPAŽINKITE:

STANISLOVAS STASIULIS

VVGŽM Panerių memorialo vadovas

- *Daug metų tyrinėji Lietuvos Holokausto temą, neseniai apgynei disertaciją „Holokausto Lietuvoje istoriografija: tradicijos ir problemos“. Kas paskatino pasirinkti šią temą?*

Mane nuo mokyklos laikų domino Antrojo pasaulinio karo istorija, nors apie Holokaustą mokykloje nebuvo daug kalbama. Tik pradėjus studijas universitete, mano žinios gerokai išsiplėtė, ėmiau skaityti, domėtis Holokaustu Lietuvoje ir kitos šalyse. Vėliau ėmiau domėtis, kaip ir kodėl lietuviai suvokia, kalba, rašo apie Holokaustą, kokie motyvai lemia kartais diametraliai priešingas pozicijas, taip ilgainiui išsikristalizavo tema.

- *Muziejuje pradėjai dirbti nuo balandžio mėnesio, šiuo metu esi Panerių memorialo vadovas. Kuo tau šis padalinys skiriasi nuo kitų muziejaus ekspozicijų?*

Paneriai – didžiausia masinių žudynių vieta Lietuvoje, todėl pagrindinis skirtumas yra šios vietos autentiškumas.

- Kokie atnaujinimo projektai planuojami Panerių memorialo ekspozicijoje? Kas naujo lankytojų laukia šiame padalinyje?

Paneriuose planuojama atlikti daug darbų. Pirmiausia užbaigti pradėtus tyrimus, kurie jau dabar suteikė daug naujos informacijos apie šią vietą. Šiuo metu dirbama prie naujų stendų sukūrimo, kurie leis lankytojams geriau susipažinti su atskirais memorialo esančiais objektais ir vietomis, jų istorija, atliktų tyrimų rezultatais. Ateityje laukia ir pagrindinis darbas – memorialo koncepcijos paskelbimo konkursas ir įgyvendinimas, kuris leis atnaujinti lankytojų maršrutą ir apibendrins visą jau turimą įdirbį.

- Tu pats esi atsakingas ne tik už Panerius, tačiau kartu prisidedi prie Holokausto Lietuvoje ir Vilniaus geto memorialinio muziejaus projekto ir prie parodų rengimų. Kaip prisidedi prie naujo muziejaus projekto ir kaip pavyksta viską suderinti?

Suderinti pavyksta, nes tiek Paneriai, tiek ir ateityje duris atversiantis Holokausto Lietuvoje ir Vilniaus geto memorialinis muziejus tematiškai persidengia ir yra labai susiję. Negalima kalbėti apie Panerius, nežinant viso Holokausto Lietuvoje konteksto ir atvirkščiai. Apie savo indėlius nenoriu kalbėti ar išskirti, nes galutinis rezultatas bus viso muziejaus ir jame dirbančių kolegų darbo vaisius, ypač kai daug darbų jau buvo atlikta ar pradėta dar iki mano darbo muziejaus pradžios.

- Kas kasdieniame darbe tave labiausiai įkvepia? Kas kelia iššūkių?

Įkvepia mūsų muziejaus įgyvendinami projektai, kurie yra kartu ir iššūkis. Tai yra labai ambicingi, įdomūs projektai, reikalaujantys daug jėgų, bet kartu leidžiantys ir realizuoti save. Taip pat įdomu kartais pabendrauti su lankytojais, kurių tarpe galima sutikti labai įdomių žmonių, galinčių papasakoti ne vieną istoriją apie savo šeimą ar sąsajas su Lietuva. Kitas motyvavimo šaltinis – čia sutikti žmonės, kurie yra tikri profesionalai ir iš kurių galima daug ko pasimokyti, sužinoti kažką naujo.

- Ką mėgsti veikti laisvalaikio? Kaip atsipalaiduoti po įtemptos dienos ar savaitės?

Daugeliu atveju taip pat, kaip ir kiti: kelionės, draugai, geros knygos, parodos, koncertai, spektakliai.

FAKTAI IR SKAIČIAI 2019 M. 1/2

Atidaryta parodų muziejuje	4
Įvyko renginių	23
Surengta edukacinių užsiėmimų	64
Apsilankė lankytojų	14 585

MUZIEJAUS PADALINIŲ KONTAKTAI IR DARBO LAIKAS

Tolerancijos centras ir Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10/2, Vilnius
tel. +370 5 262 9666
el. paštas: muziejus@jmmuseum.lt

*I-IV 10–18 val., V, VII 10–16 val.
VI nedirbame*

Holokausto ekspozicija

Pamėnkalnio g. 12, Vilnius
tel. +370 5 262 0730
el. paštas: holokausto.ekspozicija@jmmuseum.lt

*I-IV 9–17 val., V 9–16 val.
VI nedirbame, VII 10–16 val.*

Panerių memorialo informacijos centras

Agrastų g. 15, Vilnius
tel. +370 699 90 384
el. paštas: paneriumemorialas@jmmuseum.lt

*I, VI nedirbame
II-IV 9–17 val.
V, VII 9–16 val.
Nuo spalio iki gegužės centras atidaromas
pagal pageidavimą.*

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkojame visiems, 2019 m. parėmusiems muziejų finansiškai, eksponatais, paslaugomis ar konsultacijomis. Tai:

Pavel Vorobej, Ilja Goldovt, Sandra Ben-Artzi, David Finkelstein, Marianne Karbe | UAB Loresa

Kviečiame sekti mūsų naujienas muziejaus interneto svetainėje jmmuseum.lt
ir socialiniuose tinkluose [Facebook](https://www.facebook.com/jmmuseum) bei [Instagram](https://www.instagram.com/jmmuseum)

Naujienlaiškyje panaudotos Pauliaus Račiūno, Manto Jankaus, E. Blaževič ir Gintarės Kubiliūtės nuotraukos